

Twoja gmina jest Twoja

Karta Praw

Mieszkańca

 **masz głos
masz wybór**

Z dziur na boisku wyrasta trawa? Chcesz dowiedzieć się, czy gmina planuje likwidację szkół? W komunalnej kamienicy przecieka dach? Masz pomysł na odnowienie skweru? Nie możesz wyrobić dowodu osobistego, bo urząd zamykają o 16-tej? Urząd nie odpowiada na Twoje pisma? Obawiasz się, że planowana w bliskim sąsiedztwie spalarnia śmieci będzie uciążliwa i może zaszkodzić Twojemu zdrowiu? Do całodobowej apteki jest ponad 40 kilometrów?

1. Masz prawo do informacji

Najważniejsze informacje (budżet gminy, uchwały rady miasta, zarządzenia burmistrza itp.) znajdziesz na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP). Jeżeli brakuje tam jakichkolwiek informacji publicznych o planach czy działaniach władz samorządowych, możesz złożyć wniosek o ich udostępnienie. Niektóre informacje, np. o przetargach organizowanych przez gminę muszą być zamieszczane na tablicach ogłoszeń w urzędach gmin oraz w mediach. Mieszkańcy mają prawo do przeglądania dokumentów w urzędzie (np. protokołów sesji rady gminy czy projektów uchwał).

podstawa: art. 61 Konstytucji RP oraz Ustawa o dostępie do informacji publicznej

2. Masz prawo wstępu na sesje rady i sejmików oraz posiedzeń komisji

Każdy mieszkaniec może przyjść na sesję rady i sejmiku. Dotyczy to także posiedzeń komisji rady gminy.

podstawa: art. 61 Konstytucji RP, Ustawa o dostępie do informacji publicznej oraz art. 11 b Ustawy o samorządzie gminnym

3. Masz prawo nagrywać sesje rad, sejmików oraz posiedzeń komisji

Każdy ma prawo do nagrywania przebiegu posiedzeń rad i sejmików oraz komisji i nie musi uzyskiwać w tej sprawie niczyjej zgody.

podstawa: art. 61 Konstytucji RP oraz art. 11 b Ustawy o samorządzie gminnym

4. Masz prawo spotkać się z wójtem, burmistrzem czy prezydentem miasta

W każdym urzędzie gminy powinien zostać wyznaczony dzień i godziny spotkań, podczas których burmistrz/wójt/prezydent przyjmuje mieszkańców. Nie zawsze, zwłaszcza w dużych miastach, z mieszkańcami będzie mógł się spotkać osobiście, może to być jego zastępca, sekretarz gminy lub inna upoważniona do tego osoba. Jeśli podczas takiej rozmowy składasz skargę lub wniosek, możesz zażądać spisania protokołu. Na spotkanie takie możesz też przyjść ze świadkiem.

www.maszglos.pl

5. Masz prawo do rozmowy z radnym

W prawie każdej radzie wyznaczane są dyżury, podczas których radni (rotacyjnie), w wyznaczonych godzinach przyjmują interesantów. Wielu radnych udostępnia adres e-mail oraz numer telefonu. Wprawdzie nie ma prawnego wymogu organizowania dyżurów, ale radni mają obowiązek utrzymywania stałego kontaktu z mieszkańcami i przedstawiania ich postulatów organom gminy.

podstawa: art. 23 Ustawy o samorządzie gminnym

6. Masz prawo wyrazić opinię

Polskie prawo przewiduje obowiązek konsultowania z mieszkańcami projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Zanim zostanie uchwalony, możesz nie tylko zapoznać się z jego założeniami, ale także wnieść uwagi.

podstawa: art. 11, 17 i 18 Ustawy o planowaniu przestrzennym

7. Masz prawo złożyć wniosek

Sugestie zmian i usprawnień w działaniu urzędu można składać w postaci wniosków. Na taki wniosek urząd ma obowiązek odpowiedzieć w ciągu miesiąca.

podstawa: art. 63 Konstytucji RP oraz art. 241 Kodeksu postępowania administracyjnego

8. Masz prawo zgłosić skargę

Przedmiotem skargi mogą być wszelkiego rodzaju niedociągnięcia czy błędy po stronie urzędników. Skargi możesz składać do różnych organów, w zależności od tego, kogo dotyczą. Przykładowo: na działania lub zaniechania urzędników gminnych możesz poskarżyć się do ich przełożonego, czyli wójta (burmistrza, prezydenta). Na wójta (burmistrza, prezydenta) możesz poskarżyć się do rady gminy, natomiast na radę gminy do wojewody. Urząd ma obowiązek odpowiedzieć w ciągu miesiąca. Od rozstrzygnięcia skargi nie możesz odwołać się do sądu.

podstawa: art. 63 Konstytucji RP oraz art. 227 Kodeksu postępowania administracyjnego

9. Masz prawo odwołać się do sądu

Jeśli decyzje władz dotyczą bezpośrednio Twoich praw czy nakładają na Ciebie dodatkowe obowiązki, przysługuje Ci prawo zwrócenia się do sądu administracyjnego o sprawdzenie zgodności z prawem wydanych postanowień.

podstawa: art. 45 Konstytucji RP oraz Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi

10. Referendum lokalne

W skrajnych przypadkach można rozważyć lokalne referendum w sprawie przedterminowego odwołania rady gminy/miasta lub wójta/burmistrza/prezydenta. Wystarczy zebrać podpisy 10% dorosłych mieszkańców gminy. Warto jednak mieć świadomość, że odwołanie to środek zupełnie wyjątkowy – ostateczność.

podstawa: Ustawa o referendum lokalnym

Masz Głos, Masz Wybór to ogólnopolska akcja angażująca obywateli oraz władze do dialogu i współpracy na poziomie samorządowym. Jej celem jest zwiększenie zainteresowania mieszkańców udziałem w życiu publicznym oraz poczucia współodpowiedzialności wyborców i wybranych za decyzje podjęte w dniu głosowania.

Macie wpływ na to, co dzieje się w Waszej gminie, możecie działać skutecznie!

Jeśli chcecie brać czynny udział w życiu swojej lokalnej społeczności – zmieniać je, ulepszać, współdecydować, wejdźcie na:
www.maszglos.pl i dołączcie do akcji.

Przebieg akcji możecie też śledzić na Facebooku:
www.facebook.com/maszglos

Skontaktujcie się z nami!

**Kontakt: Fundacja im. Stefana Batorego ul. Sapieżyńska 10a 00-215 Warszawa
tel. 22 536 02 62 fax: 22 536 02 20 maszglos@batory.org.pl www.maszglos.pl**

organizator:

partnerzy:

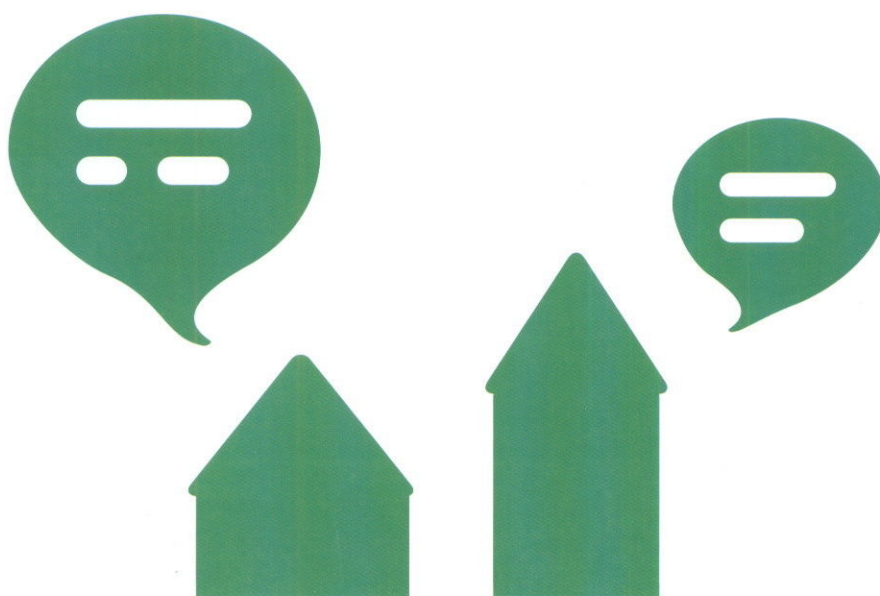

patroni medialni:

Jak rozmawiać z mieszkańcami?

Vademecum lokalnych konsultacji

 **masz głos
masz wybór**

Lokalne konsultacje społeczne...

1. ... włączają mieszkańców do współzrządzenia.

To zaproszenie do dyskusji o wybranym działaniu, planach lub decyzji władz samorządowych. To forum dla wyrażania poglądów i opinii. Dzięki nim władze mogą lepiej poznać zdanie mieszkańców. Konsultacje zapobiegają konfliktom i łagodzą te, które już trwają. Służą współpracy mieszkańców z władzami.

2. ... są jawne.

Zarówno przebieg, jak i rezultaty konsultacji muszą być podawane do publicznej wiadomości z odpowiednim wyprzedzeniem i wykorzystaniem różnych form przekazu. Sprawozdania z konsultacji powinny w szczególności zawierać informację, które uwagi i opinie mieszkańców zostały uwzględnione lub nie oraz jak wpłynęły one na decyzję.

3. ... są powszechne.

Choć konsultowane sprawy dotyczą niekiedy wąskiej grupy osób, powinni o nich wiedzieć wszyscy mieszkańcy. Często temat bardzo ważny dla jednej grupy, dotyczy także interesów szerszej społeczności. W szczególności informować trzeba osoby zagrożone wykluczeniem, np. ze względu na niepełnosprawność, status materialny, miejsce zamieszkania, czy brak umiejętności posługiwania się nowymi technologiami.

4. ... muszą być celowe.

Są związane z podejmowaniem działań publicznych, ich zaniechaniem lub zmianą. Dotyczą zwykle: a) przygotowania jakiegoś rozwiązania, b) wyboru jednego ze sposobów realizacji lub c) gotowego już projektu. Władze powinny zbierać opinie mieszkańców na jak najwcześniejszym etapie prac.

5. mają gospodarza.

Organizatorem konsultacji są zawsze władze, jednak mogą się odbywać także z inicjatywy i na wniosek mieszkańców. Część konsultacji jest wymagana przez prawo, inne – są wyrazem otwarcia władz. Ich organizacją może zająć się bezpośrednio urząd, ale władze mogą też zlecić to zadanie firmie lub organizacji pozarządowej.

6. ...wymagają przygotowania.

Urząd, jako gospodarz konsultacji powinien zadbać o to, żeby mieszkańcy mieli wiedzę o tym, co będzie konsultowane. Każde konsultacje należy poprzedzić akcją informacyjno-edukacyjną. Ważne, by wiedza była przekazywana bezstronnie i w przystępny sposób. Informacje z odpowiednim wyprzedzeniem, powinny być zamieszczane m.in. w Biuletynie Informacji Publicznej, stronach internetowych (np. lokalnych organizacji), prezentowane na spotkaniach, w mediach lokalnych.

7. ...wymagają odpowiedniej formy.

Ważne jest zapewnienie powszechnego udziału mieszkańców i zebranie opinii różnorodnych środowisk. Należy umożliwić wyrażanie opinii zarówno w formie pisemnej (konsultacje z wykorzystaniem formularzy, w tym on-line), jak i podczas bezpośrednich spotkań (warsztaty, debaty, itp.). Konsultacje powinny odbywać się w miejscach jak najbardziej dostępnych dla uczestników.

8. ...wymagają odpowiedzi.

Każdy, kto zgłosi uwagę lub opinię w toku konsultacji, musi otrzymać odpowiedź czy i dlaczego jego uwaga została lub nie została uwzględniona. Odpowiedzi powinny być udzielane na piśmie i podawane do publicznej wiadomości. Mogą być udzielane zbiorczo (np. być zamieszczone w tabeli). Ważne, by odpowiedź została podana w terminie wskazanym w harmonogramie konsultacji.

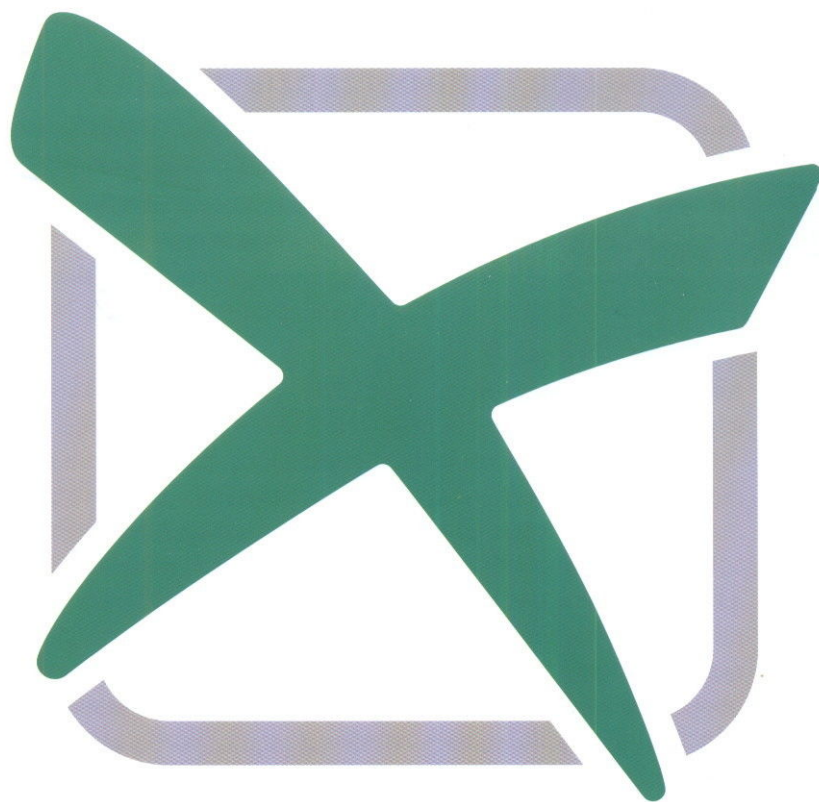
9. ...kosztują czas i pieniądze.

Koszty konsultacji pokrywają władze. Konieczne jest zatem zarezerwowanie w miejscowym budżecie odpowiednich środków lub wpisanie ich do projektów europejskich. Konsultacje wydłużą też czas podjęcia decyzji. Ale jak pokazuje doświadczenie – im lepiej przedyskutowana i rozważona decyzja, tym mniejsze ryzyko, że będzie zła, kosztowna w skutkach i społecznie nieakceptowana.

10. ...nie są wiążące.

Istotą konsultacji społecznych jest poznanie opinii mieszkańców. Ale to głównie na władzach spoczywa odpowiedzialność za decyzję. Informacja ta powinna być zawczasu przekazana mieszkańcom i podkreślana w działaniach informacyjno-edukacyjnych.

NARZĘDZIOWNIK

Obywatelski

 masz głos
masz wybór

**Współdecyduj o tym, co się dzieje w Twojej gminie.
Dowiedz się, jakie narzędzia mogą Ci w tym pomóc.**

DZIAŁAJ!

Dziel się pomysłami, zgłaszaj wątpliwości

Konsultacje społeczne to narzędzie często niedoceniane. Mieszkańcy widzą ich słabość w tym, że nie mają one charakteru wiążącego, władze samorządowe – że do udziału w konsultacjach mieszkańcy często się nie palą. W dodatku, tylko nieliczne decyzje muszą być konsultowane. Ustawowy obowiązek dotyczy np. projektu nowego planu zagospodarowania przestrzennego czy utworzenia sołectwa. A może przerwać to błędne koło, podnieść znaczenie konsultacji, a także rozszerzyć ich zakres... Zwróćcie się do swoich radnych o przyjęcie uchwały określającej lokalne zasady prowadzenia dialogu – powinna ona m.in. określać przypadki, kiedy konsultacje są prowadzone, nawet mimo braku ustawowego obowiązku. Warto również uregulować kwestie techniczne konsultacji.

PODPOWIADAMY: Konsultacje wcale nie muszą się ograniczać do kolejnych spotkań z mieszkańcami czy składania pisemnych uwag. Spróbujcie wykorzystywać internetowe formularze, SMS-y, sondaże, bądź zorganizujcie spotkania z ekspertami.

Zadbaj o fundusze dla wsi

Fundusz sołecki to wydzielona w budżecie gminy kwota zagwarantowana dla poszczególnych sołectw na przedsięwzięcia mające na celu poprawę warunków życia ich mieszkańców. Wysokość kwoty zależy od zamożności gminy i zazwyczaj zawiera się w przedziale od kilku do kilkunastu tysięcy złotych. Dzięki pieniądзом z funduszu sołeckiego można choćby zbudować nowy lub odnowić istniejący plac zabaw, kupić wyposażenie świetlicy, naprawić uliczne oświetlenie, czy zorganizować festyn. Pieniądże z funduszu sołeckiego przyznawane są na podstawie wniosku przyjętego przez zebranie wiejskie. W myśl przepisów *Ustawy o funduszu sołeckim*, przedsięwzięcia z niego finansowane muszą być zgodne z zadaniami własnymi gminy, a decyzja mieszkańców o przeznaczeniu pieniędzy jest wiążąca.

UWAGA: Jakkolwiek o przeznaczeniu funduszu decydują mieszkańcy (na zebraniach wiejskich), to o jego utworzeniu decydują już radni. Sprawdźcie jak jest u Was i w razie potrzeby namówcie radnych, by podjęli uchwałę o wyodrębnieniu funduszu sołeckiego.

www.maszglos.pl

Podejmij inicjatywę

Inicjatywa lokalna to wspólne przedsięwzięcie mieszkańców oraz władz samorządowych lub jednostek im podległych, np. szkół, czy domów kultury. Zgodnie z art. 19 b-h ustawy o działalności pożytku publicznego, w realizację inicjatywy obie strony angażują czas, wkład materialny i/lub finansowy, a wielkość tego wkładu określa dwustronna umowa. Inicjatywa może dotyczyć niemal każdej sprawy, której rozwiązanie mieści się w kompetencjach danego samorządu (inne zadanie ma gmina, a inne powiat). Władze mają obowiązek uchwałą określić tryb składania i oceny wniosków o realizację inicjatywy.

UWAGA: z monitoringu Masz Głos, Masz Wybór [IV 2013] wynika, że tylko co piąta gmina przyjęła wymagane regulacje dotyczące inicjatywy lokalnej. Jeśli brak ich w Waszej gminie, przekonajcie radnych, by nadrobili zaległości.

Dysponuj budżetem

Budżet partycypacyjny (obywatelski) to wydzielona część budżetu gminy, która wydawana jest na cele zgłaszane i wybierane przez samych mieszkańców. Gminy mają dużą swobodę w regulowaniu zasad budżetu partycypacyjnego, np. określenia jego wysokości (przykładowo w przyszłym roku w Łodzi będzie to aż 20 mln zł) oraz jakiego typu projekty można zgłaszać. Najwięcej z nich dotyczy lokalnej infrastruktury: remontów ulic, budowy ścieżek rowerowych, ale też np. finansowania segregacji odpadów, uruchomienia linii autobusowej. Budżet obywatelski wprowadziło już kilkanaście miast w Polsce.

PODPOWIADAMY: Jeśli radni Waszej gminy nie wprowadzili regulacji w sprawie budżetu partycypacyjnego, wystąpcie do nich z wnioskiem o podjęcie takiej uchwały. Rozwiązania obowiązujące w Łodzi mogą być inspiracją.

Projektuj uchwały

Wiele gmin dopuszcza już **obywatelską inicjatywę uchwałodawczą**, czyli składanie przez grupy mieszkańców własnych projektów uchwał rady gminy. Obywatelski projekt dotyczyć może dowolnej sprawy pozostającej w gestii rady, np. planowanych lub podejmowanych inwestycji, zmiany nazw ulic, działania szkół, czy wysokości opłat komunalnych. Warunkiem wprowadzenia obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej jest wpisanie takiej możliwości do statutu gminy – powinien określać choćby, ile podpisów trzeba zebrać, aby zgłoszony projekt został rozpatrzony przez radę i jak szybko trafi pod obrady.

PODPOWIADAMY: Jeśli w statucie Twojej gminy brak jest odpowiedniego zapisu,⁴ zwróćcie się o jego wprowadzenie. Za podstawę prawną obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej uznaje się art. 3, 18, 22 i 40 ustawy o samorządzie gminnym.

www.maszglos.pl